

Nr 373

Av herr Börjesson i Falköping m. fl., om allmän registrering av spritinköp.

(Lika lydande med motion nr 340 i Första kammaren)

I fjol lade regeringen fram proposition (nr 82) med förslag om vissa skärpningar i reglerna för rusdrycksinköpen och i ansvarsbestämmelserna för olovlig försäljning av rusdrycker. Förslaget byggde i stort på de utredningar och därav föranledda förslag som 1961 års nykterhetslagkommitté kommit fram till. Man förordade t. ex. en begränsad inköpsregistrering i fråga om personer som misstänks för missbruk eller langning. Däremot avstyrkte departementschefen — och riksdagen beslutade i enlighet härmed — allmän registrering av rusdrycksinköpen.

Nykterhetslagkommitténs uppdrag var enligt vad som angavs i första hand att utreda de tekniska förutsättningarna för en allmän registrering av rusdrycksinköpen. Utredningen hade därvid funnit att flera registreringsmetoder rent tekniskt sett är genomförbara, men att alla föreliggande alternativ i andra hänseenden var förenade med allvarliga nackdelar, främst stora olägenheter för allmänheten samt betydande kostnader.

Kommittén avstyrkte en dylik åtgärd även på grund av att en allmän inköpsregistrering enligt kommitténs uppfattning skulle ha ringa betydelse som nykterhetsfrämjande åtgärd. Däremot förordade kommittén att reglerna för rusdrycksinköpen skärpes i olika hänseenden. Riksdagen antog även de i propositionen föreslagna skärpningarna.

Numera har man successivt tillämpat en allmän legitimation vid utminuteringsaffärerna. Härigenom kan man givetvis lättare komma åt dem som redan är registrerade och avstängda från att inköpa sprit. Även för ungdomar under 21 år omöjliggör detta system att själva inhandla rusdrycker. Emellertid har man genom den obligatoriska legitimationen allttjämt ringa eller inga möjligheter att komma åt den stora kategori yrkeslangare, vilka på så sätt obehindrat kan fortsätta sin illegala affärsverksamhet. Man kommer inte heller åt de många väntjänstöverlåtelse som riktar sig till ungdomar under 21 år. Dessa unga kan alltså fortfarande dels på den illegala marknaden och dels genom goda vänners hjälp erhålla sprit.

Självfallet är det svårt att över huvud finna någon utväg för att helt eliminera dessa missförhållanden. Men enligt vår mening bör de nykterhetsfrämjande åtgärderna i högre grad än vad som nu sker syfta till att »rädda det som räddas kan». Vi avser här främst konsumenter som gränsar till alkoholister samt det stora antal ungdomar som på grund av fritt inköp

alltjämt genom mellanhänder har möjligheter att få spritkvantiteter som enligt uppgifter med tiden blivit allt begärligare samtidigt som ungdomsfylleriet även trängt ner i allt yngre åldrar.

Enligt vår mening är det sålunda speciellt angeläget att söka få bukt med det tilltagande ungdomsfylleriet. Med den begränsade registrering som nu tillämpas anser vi inte att man vidtagit de kraftåtgärder som läget påkallar. Inte heller genom obligatorisk legitimation kan enligt vår uppfattning tillräcklig effekt nås. Vi anser att man endast genom allmän inköpsregistrering kan nå den största möjliga effekten för att så långt möjligt motverka yrkeslangningen samt de s. k. »väntjänstöverlåtelseerna». Visserligen kan skärpta straff för såväl langning som »väntjänstöverlåtelser», där man kommer åt dem, ha viss effekt, men inte tillnärmelsevis den som en allmän registrering av inköpen skulle kunna ge enligt vår mening.

I Finland har detta system visat sig vara det effektivaste medlet för motverkande av yrkeslangning. Vidare har detta system även sin effekt beträffande konsumenter vilkas spritkonsumtion gränsar till missbruk.

Ett inköpskort, där datum och kvantitet för varje inköp stämplas in, gör att en konsument inte har några möjligheter att samma dag eller regelbundet var eller varannan dag frekventera systembutikerna. Blir stämpelarna nämligen för »täta» och även om kvantiteterna är relativt måttliga får respektive person snart ögonen på sig, och en dag kan helt enkelt kortet dras in.

Det finländska systemet har tidigare hårt kritiserats, inte minst från nykterhetshåll, men numera accepterats som det bästa medlet att »spärra» möjligheterna för yrkeslangare att bedriva sin illegala verksamhet. Beträffande »väntjänstöverlåtelseerna» har inköpskortet också sin avgjorda effekt: ingen vill frivilligt utsätta sig för att för andras skull få för många stämplarna i sitt kort och därmed riskera att hamna på »svarta listan». Det bör observeras, att en sådan sak har sina konsekvenser även på många andra områden, i fråga om körkort etc.

Nykterhetslagkommittén hänvisade i sitt avstyrkande förslag om en allmän registrering bl. a. till de olägenheter för allmänheten och de betydande kostnader som systemet skulle medföra. Vi kan inte anse dessa invändningar utgöra något skäl för att avstyrka förslaget.

Beträffande »olägenheterna» avser man av allt att döma att ett uppvisande av ett kort vid inköp innebär psykologiskt sett något slags »förmyndarskap» e. d. Vi kan inte inse att detta är något hållbart argument. Några större olägenheter än en legitimation vid t. ex. postinrättningar kan inte systemet medföra. När det gäller att i samband med bl. a. högtidsdagar eller speciella tillställningar, till vilka man önskar inhandla större kvantiteter, kan särskilt tillstånd lämnas utan att vare sig datum eller kvantitet stämplas i inköpskortet.

När det gäller kostnadsfrågan anser vi inte heller att nykterhetslagkommitténs invändningar är väl underbyggda. Det har nu aviserats att ett sär-

skilt legitimationskort försett med foto skall utfärdas för alla konsumenter som frekventerar utminuteringsaffärer. Det är en »servicefråga» som ankommit på systembutikerna. Helt utan kostnader eller utan besvär för personalen vid affärerna kan inte denna service såvitt vi förstår genomföras.

Emellertid anser vi att beträffande kostnaderna gäller det en avvägning mellan en engångskostnad och de stora summor samhället får betala för de vådor ett ökat fylleri medför såsom kriminalitet, vårdbehov etc. Varje år tvingas man att öka anslagen till nykterhetsvården utöver vad penningvärdeförsämringen, löneökningarna etc. motiverar. Med sämre nykterhetstillstånd i landet måste givetvis också de anslag öka som används för att bota skadorna.

Nykterhetslagkommittén har vidare anfört att metoden med allmän registrering skulle föra med sig samma negativa psykologiska verkningar som ansetts förknippade med motbokssystemet. Vi finner inga skäl tala för en sådan bedömning. Det psykologiskt negativa med motbokssystemet var otvivelaktigt ransoneringen och inte själva registreringen. En allmän registrering utan ransonering, som vi vill förorda, torde över huvud taget inte ha någon negativ psykologisk verkan.

Det kan nämnas, att det finländska systemet har visat att måttliga spritkonsumenter över huvud inte ens reflekterar över registreringen. För dem innebär uppvisande av inköpskortet inte större olägenheter än en vanlig legitimation vid post och andra inrättningar. För övrigt bör nykterhetslagkommitténs invändningar härvidlag ses mot bakgrunden av att en mer eller mindre allmän legitimation nu tillämpas vid systembutikerna. I detta fall skulle man med samma fog kunna säga att legitimationen är en olägenhet för den stora allmänhet som inte tillhör missbrukarna.

Systemet med allmän registrering måste enligt vår mening komma till enbart för att den nödvändiga kontrollen över missbrukare och yrkeslangare skall kunna utövas på ett effektivt sätt. På grund av vad vi anfört finner vi det nödvändigt att frågan om allmän inköpsregistrering upptages till förnyad prövning.

Med stöd av vad i motionen anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning samt förslag angående allmän registrering av spritinköpen genom inköpskort i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 24 januari 1964

Aug. Spångberg

Olle Westberg

Bengt Börjesson

i Falköping

Carl Eric Hedin